

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
HAROKOPIO UNIVERSITY

ΣΧΟΛΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ & ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Εισαγωγή στην ανθρωπογεωγραφία - ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ / ΑΣΚΗΣΕΙΣ

<https://eclass.hua.gr/courses/GEO114/>

Ακαδημαϊκό έτος 2024/25

2. Γεωγραφία, ανθρωπογεωγραφία :
Αντικείμενο & ορατότητα μιας επιστήμης σήμερα.

Η συμβολή του πανεπιστημιακού θεσμού

Βασικές έννοιες

Οι ιδιαιτερότητες των πανεπιστημιακών σπουδών.

Σημειώσεις

Εβελίν Ντυρίε, Δρ., μέλος Ε.ΔΙ.Π.

edurie@hua.gr

Γεωγραφία, ανθρωπογεωγραφία :
Η ορατότητα μιας επιστήμης σήμερα.
**Η συμβολή του πανεπιστημιακού θεσμού –
Οι ιδιαιτερότητες των πανεπιστημιακών σπουδών.**

**Τί θεραπεύει η γεωγραφία – σήμερα; Τι κάνει ο γεωγράφος - σήμερα;
Σε τι διαφοροποιείται η ανθρωπογεωγραφία – η ανθρώπινη γεωγραφία;**

Αυτές οι ερωτήσεις θα διευκρινισθούν καθ' όλη τη διάρκεια του εξαμήνου στο μάθημα «Εισαγωγή στην ανθρωπογεωγραφία» – και, όπως θα διαπιστώσετε, όχι μόνο - μέσα από ένα διπλό θεματικό άξονα που θα συμπεριλάβει και μια μικρή ιστορική διάσταση,

Θα λάβετε ψήγματα απαντήσεων

- στις διαλέξεις,
- στις Ασκήσεις,
- στο σύγγραμμα αναφοράς (τίτλος πρωτοτύπου στα αγγλικά: *What is geography?* -Τί είναι γεωγραφία;)

Καλείσθε να τα συνθέσετε καθώς και να τα επεκτείνετε, εμβαθύνετε με πρόσθετες αναγνώσεις, επεξεργάζοντας τους προβληματισμούς που τίθενται.

Η εργασία σας θα εμφανίσει, εστιασμένα, τον βαθμό εμβάθυνσης και επεξεργασίας των προβληματισμών.

Γεωγραφία, ανθρωπογεωγραφία :
Η ορατότητα μιας επιστήμης σήμερα.
**Η συμβολή του πανεπιστημιακού θεσμού –
Οι ιδιαιτερότητες των πανεπιστημιακών σπουδών.**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

1. Η σημερινή θέση της «γεωγραφίας» στην Ελλάδα, στην Ευρώπη και η απήχυσή της σε διεθνούς & διακρατικούς οργανισμούς/ οργανώσεις.
2. Η συμβολή του ακαδημαϊκού και ιδιαίτερα του πανεπιστημιακού θεσμού σε αυτό.
3. Η σημασία της γεωγραφικής επιστήμης και της γεωγραφικής εκπαίδευσης, μέσα από τα θέματα που η γεωγραφική επιστήμη πραγματεύεται, σε συνάρτηση με τα ζητήματα της σύγχρονης εποχής, όπως προβάλλεται από την Επιτροπή Γεωγραφικής Εκπαίδευσης (CGE) της Διεθνούς Γεωγραφικής Ένωσης (IGU – UGI).
4. Εισαγωγή σε βασικές γεωγραφικές έννοιες.
5. Οι ιδιαιτερότητες των πανεπιστημιακών σπουδών

Η «γεωγραφία» – Ο «γεωγράφος»: Στερεότυπα & δημοφιλή μέσα προβολής / διαμόρφωσης μιας ιδέας / εικόνας τους. 1/2

Εικ. 1, 2

Εικ. 3

Εικ. 4 (με ένθετο), 5

Υπόμνημα των εικόνων & σχολιασμός

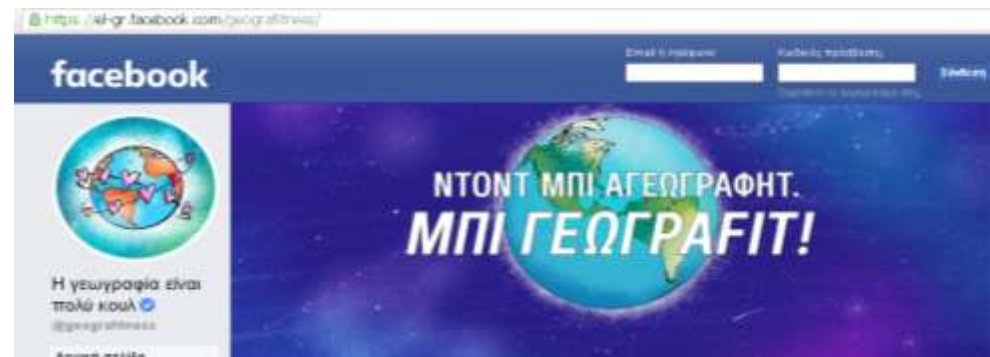
- **Εικ.1.** VERMEER Johannes (1669), *De Geograaf (ο Γεωγράφος)* [πίνακας ζωγραφικής] (λάδι σε μουσαμά, 51.6 x 45.4 cm), Städelches Kunstinstitut und Städtische Galerie, Frankfurt am Main, Γερμανία, ψηφιακή εικόνα διαθέσιμη από την ψηφιακή συλλογή του μουσείου <https://sammlung.staedelmuseum.de/en/work/the-geographer> (όπου και πληροφορίες) υπό τους όρους της άδειας CC BY-SA 4.0 Städel Museum, Frankfurt am Main <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.en>
Ο γεωγράφος μελετά & συλλαμβάνει ιδέες στο γραφείο με παράθυρο ανοικτό στον κόσμο, απεικονισμένο και στην υδρόγειο & στον χάρτη. Η χαρτογραφία που ως τεχνική και επιστήμη άκμαζε στις Κάτω Χώρες και αλλού στην Ευρώπη κατά το 17^ο αι., αναγνωριζόταν επίσης ως μορφή τέχνης ώστε χάρτες να διακοσμούν το εσωτερικό αστικών οικείων. Ο ζωγράφος Γιοχάννες (ή Γιαν) Βερμέερ απεικόνισε τους χάρτες σε όλα του τα έργα με τόση ακρίβεια, που είναι όλοι ταυτοποιήσιμοι.
- **Εικ. 2.** Ο γεωγράφος, αρχή Δεκατου Πέμπτου κεφαλαίου του [ΣΑΙΝΤ-ΕΞΥΠΕΡΥ Αντουάν ντε](https://www.saint-exupery.com/) (SAINT-EXUPÉRY, Antoine de) [1943] (2015), *Ο μικρός Πρίγκιπας*, Αθήνα, Εκδόσεις Πελεκάνος - Pelekanos Books, από τις επιλεγμένες σελίδες διαθέσιμες στο <google.books.gr> . (Το βιβλίο διαδίδεται - σε άλλη μετάφραση - και ως ηλεκτρονικό βιβλίο ελεύθερο δικαιωμάτων υπό ειδική άδεια βλ. <https://mikrosprikipas.ucoz.com/index.html> || Συγκρ. <https://www.ebooks4greeks.gr/o-mikros-prikipas> | <https://web.archive.org/web/20110104055324/http://www.ebooks4greeks.gr/forum/viewtopic.php?p=170#p170> |
Μια περιγραφή του έργου του γεωγράφου: καθισμένος στο γραφείο του απ'όπου δεν αποχωρεί ποτέ, ο γ. καταγράφει σε τεράστια βιβλία και με ειδική μεθοδολογία πού βρίσκονται θάλασσες, ποτάμια, πόλεις, βουνά & έρημοι για τα οποία τον πληροφορούν οι εξερευνητές. Χωρίς αυτούς, ο γ. δεν γνωρίζει τίποτε. Τα δε βιβλία γεωγραφίας είναι τα πολυτιμότερα διότι «δεν παλαιώνουν ποτέ» εφόσον δεν ασχολούνται με τα «εφήμερα».
- **Εικ. 3.** Αρχή του λήμματος «GEO (Magazine)», στην αγγλόγλωσση Wikipedia [https://en.wikipedia.org/wiki/GEO_\(magazine\)](https://en.wikipedia.org/wiki/GEO_(magazine)) (τελευταία προβολή 26-10-2020)
- **Εικ. 4.** Αρχή του λήμματος «National Geographic (περιοδικό)», στην ελληνόγλωσση Βικιπαίδεια [https://el.wikipedia.org/wiki/National_Geographic_\(περιοδικό\)](https://el.wikipedia.org/wiki/National_Geographic_(περιοδικό)) (τελευταία προβολή 26-10-2020)
Αυτά τα δυο δημοφιλή περιοδικά συνέβαλαν στην καλλιέργεια μιας συγκεκριμένης εικόνας της επιστήμης της γεωγραφίας και του γεωγράφου, συνδεδεμένη με ταξίδι, εξερεύνηση μακρινών και άγνωστων, «εξωτικών» περιοχών και το τεχνικό μέσο που μεταφέρει τη ματιά του εξερευνητή: τη φωτογραφία.
- **Εικ.4 ένθετο:** Λογότυπο και τίτλος της ιστοσελίδας National Geographic Magazine <https://www.nationalgeographic.com/magazine/> (τελευταία προβολή 26-10-2020)
- **Εικ.5** Ντυρίε Ε. (2020, *Geography*, θέμα της αριστερής βιτρίνας καταστήματος Hondos Center Καλλιθέα [ηλ. φωτογραφία])
Τυχαία & επίκαιρη επιλογή, ή επιρροή της γειννίασης του Τμ. Γεωγραφίας του Χαροκοπέιου Παν/μίου;

Η «γεωγραφία» – Ο «γεωγράφος»: Στερεότυπα & δημοφιλή μέσα προβολής / διαμόρφωσης μιας ιδέας / εικόνας τους. 1/2

Εντός του έτους 2020-2021

- Μεγάλη απήχηση της σελίδας στο FB που δημιουργήθηκε το 2019

Η γεωγραφία είναι πολύ κουλ <https://el-gr.facebook.com/geografifitness/>

Παρουσιάσθηκε και στον παγκόσμιο ιστό σε ιστοσελίδες ενημέρωσης και τύπου. Και όχι μόνο στο διαδίκτυο. Συνεργασία με τις εκδόσεις Διόπτρα:

Η γεωγραφία είναι πολύ κουλ! (2021), Ακτίβιτι μπουκ για μεγάλους

Η γεωγραφία είναι πολύ κουλ! (2021), Ακτίβιτι μπουκ για παιδιά

Η γεωγραφία είναι πολύ κουλ! (2021), Γεωγραφία για εντελώς αγεωγράφητους

Ανανεώνεται η αντίληψη για το τι είναι η γεωγραφία – συγκριτικά με την λεγόμενη «σχολική»;

*Ποια είναι η άποψή σας ως φοιτητές και φοιτήτριες ΠΠΣ Γεωγραφίας;
(Συγκρίνετε τις απαντήσεις σας, στην αρχή και στο τέλος του εξαμήνου)*

Εδιαφέρον στον ηλεκτρονικό τύπο, ενδεικτικά και χρονολογικά

ΑΛΕΞΙΟΥ Μαρία (2019), Πόσο κουλ είναι η Γεωγραφία; [στο διαδίκτυο] Athens Voice.gr, 22/09/2019 διαθέσιμο από https://www.athensvoice.gr/social/575610_poso-koyl-einai-i-geografia (τελευταία επίσκεψη 2024.10.24)

ΠΑΡΑΣΙΔΗ Ζωή (2020), Το Ξέρατε ότι «η Γεωγραφία Είναι Πολύ Κουλ»; [στο διαδίκτυο] Popaganda.gr , 26.04.2020, διαθέσιμο από <https://popaganda.gr/life/geografia-einai-poli-cool/> (τελευταία επίσκεψη 2024.10.24)

Συνέντεύξεις:

ΝΤΟΥΡΟΥ Έμυ (2021), Ο διαχειριστής της σελίδας «Η γεωγραφία είναι πολύ κουλ» απαντά στις ερωτήσεις του Docville, [στο διαδίκτυο] Documentonews.gr 13.07.2021 διαθέσιμο από <https://www.documentonews.gr/article/o-diaxeiristis-tis-selidas-h-geografia-einai-poly-koyl-apanta-stis-erotiseis-toy-docville/> (τελευταία επίσκεψη 2024.10.24)

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ Μιχάλης (2022), «Η γεωγραφία είναι πολύ κουλ»: Η Avant Garde συνάντησε τον άνθρωπο που δημιούργησε τη δημοφιλή facebook page, [στο διαδίκτυο] Avant-Garde.com.cy 09.11.2022, διαθέσιμο από <https://avant-garde.com.cy/articles/prosopa/synenteyxeis/i-geografia-einai-poly-koyl-i-avant-garde-synantise-ton-anthropo-poy> (τελευταία επίσκεψη 2024.10.24)

Η ορατότητα της «γεωγραφίας» στην Ελλάδα σήμερα.
Η πανεπιστημιακή γεωγραφική εκπαίδευση & μη πανεπιστημιακοί φορείς

Η λειτουργία πανεπιστημιακού τμήματος γεωγραφίας στην Ελλάδα είναι πολύ πρόσφατη.

- ♦ Το πρώτο τμήμα Γεωγραφίας (μάλιστα αρχικά με την ονομασία Τμήμα Ανθρωπογεωγραφίας) συστήθηκε με ΦΕΚ (δηλ. με έκδοση επίσημης απόφασης σε Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης) το 1989, στο **Πανεπιστήμιο Αιγαίου** και με έδρα τη Μυτίληνη, ενώ προτάθηκε στους υποψηφίους των Πανελληνίων για πρώτη φορά το **1994**.
- ♦ Το **2000** λειτουργεί το Τμήμα Γεωγραφίας στο **Χαροκόπειο** Πανεπιστήμιο. Τα 2 προγράμματα προπτυχιακών σπουδών (ΠΠΣ) κρατούν ισοροπία μεταξύ της εφαρμοσμένης γεωγραφίας, της φυσικής και της ανθρώπινης. **Επιπρόσθετα**, στο «τοπίο»,
- ♦ **Παλιός θεσμός, εξω-πανεπιστημιακός**, είναι η **Ελληνική Γεωγραφική Εταιρεία** (έτος ίδρυσης: 1901, επανασύστασης: 1928). Ως **επιστημονική εταιρία** εργάζεται για την «αναβάθμιση της επιστήμης της γεωγραφίας στην Ελλάδα», μ.ά. διοργανώνει τακτικά συνέδρια.
- ♦ Λειτουργεί ένας **επιστημονικός - επαγγελματικός σύλλογος**, που συστάθηκε από τους πρώτους αποφοίτους ΠΠΣ γεωγραφίας, η **Ένωση Γεωγράφων Ελλάδας** (βλ. σκοποί της Ένωσης)

Η ορατότητα της «γεωγραφίας» στην Ελλάδα σήμερα.
Η πανεπιστημιακή γεωγραφική εκπαίδευση (οι απαρχές)

- ♦ Οι απαρχές της γεωγραφικής εκπαίδευσης σε πανεπιστημιακό επίπεδο στην Ελλάδα παρατηρούνται από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, δηλ. μετά την ένταξη της Ελλάδας στην E.E. (Ευρωπαϊκή Ένωση, τότε Ευρωπαϊκή Κοινότητα) το 1981.

Δημιουργείται **τομέας** (=υπο-διαίρεση τμήματος) **Γεωγραφίας** στο Τμήμα Τοπογράφων στο **ΕΜΠ**. Στο αντίστοιχο Τμήμα του **ΑΠΘ** αναπτύσσεται επίσης η γεωγραφική εκπαίδευση – χωρίς σύσταση τομέα.

Δημιουργούνται **Τμήματα Περιβάλλοντος** και άλλα **Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης** σε περιφερειακά πανεπιστήμια.

- ♦ Σε προηγούμενες δεκαετίες, εκτός πανεπιστημίου, αλλά σε **ερευνητικό θεσμό**, χάρη στη συμβολή συγκεκριμένων επιστημόνων, η γεωγραφία έχει περίοπτη θέση ανάμεσα στις κοινωνικές επιστήμες που θεραπεύει το τότε ΚΚΕΑ - Κέντρο Κοινωνικών Επιστημών Αθηνών (έπεται **ΕΚΚΕ – Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών**)

☞ **ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ όλων εκείνων των εξελίξεων ΠΟΥ ΣΑΣ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΩΡΑ:**
Πολλές επιστημονικές δημοσιεύσεις (βιβλία, περιοδικά, ηλεκτρονικοί / διαδικτυακοί πόροι) στα ελληνικά, που θα σας είναι χρήσιμα στο εξής ως βιβλιογραφικές πηγές, δεν εμφανίζονται με την ονομασία «γεωγραφία». Γι' αυτό βλ. τους συνδέσμους <https://eclass.hua.gr/modules/link/?course=GEO114>

Η ορατότητα της «γεωγραφίας» εκτός Ελλάδας σήμερα.

Η πανεπιστημιακή γεωγραφική εκπαίδευση & μη πανεπιστημιακοί οργανισμοί

- ♦ Στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, γενικά η πανεπιστημιακή γεωγραφική εκπαίδευση είναι πιο αναπτυγμένη (όχι πάντα με το κύρος του Τμ. Γεωγραφίας – βλ. Ιταλία) & από περισσότερο καιρό (από το 19^ο & όλο το 20^ο αι.) ιδίως στο βορά, με συνεπακόλουθο να διδάσκεται συνήθως η γεωγραφία στην Β'βάθμια εκπαίδευση μέχρι και τη Γ' Λυκείου.

- ♦ **Επιστημονικές γεωγραφικές εταιρείες και επιστημονικοί - επαγγελματικοί σύλλογοι** λειτουργούν και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες (και όχι μόνο) ενώ διαμορφώθηκαν **αντίστοιχες ενώσεις σε περιφερειακή κλίμακα**. Ευρωπαϊκά παραδείγματα:

EUGEO - The Association of Geographical Societies in Europe
(Η Ένωση των Γεωγραφικών Εταιρειών στην Ευρώπη)

www.eugeo.eu

EUROGEO - European Association of Geographers
(Πανευρωπαϊκή Ένωση Γεωγράφων) www.eurogeography.eu

- ♦ Σε διεθνή κλίμακα,
από το 1922 που συστάθηκε, λειτουργεί η **Διεθνής Γεωγραφική Ένωση**
(IGU – International Geographical Union)

<https://igu-online.org/>

Η θεμελίωση της πανεπιστημιακής γεωγραφικής εκπαίδευσης στον δυτικό κόσμο 1/3

- ♦ Η εδραίωση των πανεπιστημιακών γεωγραφικών σπουδών συσχετίζεται με την ανάπτυξη του πανεπιστημιακού θεσμού κατά το 19^ο αι., στο νέο κοινωνικό-πολιτικό γίγνεσθαι που διαμορφώθηκε (μετά τη Γαλλική επανάσταση, τη Ναπολεόντια αυτοκρατορία και την κατάλυσή της) που συμπορεύεται με την ενίσχυση του κράτους-έθνους, την οργάνωσή του, τις ανάγκες του (σε συνάρτηση με το ευρύτερο οικονομικό-πολιτικό-κοινωνικό περιβάλλον στη διαμόρφωση του οποίου συμβάλλει και η τεχνολογία), τις προτεραιότητες που θέτει και επιδιώκει να υλοποιήσει μέσα από πολιτικές.
- ♦ Προπορεύεται ο γερμανόφωνος χώρος με τον Carl Ritter [Καρλ Ρίττερ] καθηγητή στο Παν/μιο του Βερολίνου, κάτοχος της πρώτης έδρας γεωγραφίας από το 1825 έως τον θάνατό του, το 1859 - ίδιο έτος με τον φυσιογνώστη, εξερευνητή, γεωγράφο Alexander von Humboldt (1769-1859) [Αλεξάνδερ φον Χούμπολντ]), και σημειώνεται ιδιαίτερη επιτάχυνση από το 2^ο ήμισυ του αιώνα, σε ένα πλαίσιο έντονου ανταγωνισμού.

Η θεμελίωση της πανεπιστημιακής γεωγραφικής εκπαίδευσης στον δυτικό κόσμο 2/3

- ♦ Παράλληλα, αρκετά κράτη έχουν περάσει σε μια συστηματική εκμετάλλευση των πόρων (φυσικών και ανθρώπινων) των περιοχών εκτός των συνόρων τους, που εποφθαλμιούν ή που έχουν προσαρτήσει - ή όχι ακριβώς –μέσω διαφοροποιημένων καθεστώτων & μέσων (αποικία, προστασία, βασίλειο, εμπορική εταιρεία, κοινοπραξία - consortium...)
- ♦ Τα πανεπιστήμια ως χώροι όπου θεραπεύονται οι επιστήμες & εκπαιδεύονται οι αυριανοί μεγαλέμποροι & βιομήχανοι, τα αυριανά στελέχη του κράτους-έθνους, αποτελούν ένα από τους πυλώνες των κρατών.
- ♦ Οι γεωγραφικές γνώσεις είναι απαραίτητες για την μελέτη, εκμετάλλευση, διοίκηση των «μητροπολιτικών» & των απομακρυσμένων περιοχών, για την εφαρμογή μιας χωρικής πολιτικής.
- ♦ Κατά το δεύτερο ήμισυ του 19^{ου} αι. και μέχρι το Β' Π.Π. οι επιστήμονες στα πανεπιστήμια υπερασπίζον (υπηρετούν;) τις εθνικές προτεραιότητες.

Η θεμελίωση της πανεπιστημιακής γεωγραφικής εκπαίδευσης στον δυτικό κόσμο 3/3

- ♦ Σχετικά με την επιστήμη της γεωγραφίας της οποίας το αντικείμενο και οι μέθοδοι σχηματίζονται στους κόλπους των πανεπιστημίων, εκείνη την περίοδο διαμορφώνονται **«εθνικές σχολές»** οι οποίες εξελίσσονται και γνωρίζουν φάσεις ακμής και ύφεσης, που επηρέασαν και οι Α΄ & Β΄ Π.Π..
- ♦ Αφορά μ.ά. τη Γερμανία, τη Γαλλία, το Η. Βασίλειο, τις Η.Π.Α., με τις τρεις τελευταίες να ανθίζουν συνεχώς και να «μετρούν», μέχρι σήμερα, υποβοηθούμενες από την εμβέλεια της γλώσσας παραγωγής γνώσης (κατ'αρχάς, με συνεπακόλουθο να μεταφράζονται – ή μη - σε αυτές τις «ισχυρές» γλώσσες ό,τι θα θεωρηθεί αξιόλογο από την παραγωγή σε άλλες γλώσσες με μειωμένη εμβέλεια), σε σημείο που οι φοιτητές/τριες «τους» δεν έχουν την πρωταρχική ανάγκη να κατέχουν άλλη γλώσσα για να (προ)πορεύουν στις προπτυχιακές σπουδές.
- ♦ Παράλληλα, ονομαστοί γεωγράφοι της εποχής έχουν παράξει πολύτιμο προσωπικό, πρωτοποριακό έργο, με απήχηση στο πλατύ κοινό, μένοντας ωστόσο για τα περισσότερα χρόνια, εκτός του πανεπιστημιακού θεσμού, ενώ συνεργάζονταν με εκδοτικούς οίκους. π.χ. ο Γάλλος Ελιζέ Ρεκλύ [Elisée Reclus] (1830-1905) (ο οποίος παρακολούθησε τα μαθήματα του Καρλ Ρίττερ).

- ♦ Συγκριτικά με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, η Ελλάδα άργησε πολύ να αναπτύξει πανεπιστημιακή γεωγραφική εκπαίδευση.
- ♦ Χάθηκε η περίοδος διαμόρφωσης των «εθνικών σχολών» γεωγραφίας, και όλο το 20^ο αι. – Δεν δημιουργήθηκε σώμα επιστημονικών κειμένων στην ελληνική γλώσσα.
- ♦ Η εισηγήτρια της ίδρυσης του 1ου ελληνικού παν/μιακού Τμ. Γεωγραφίας, καθ/τρια στο Παν. Αιγαίου και έπειτα στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, **Λίλα Λεοντίδου** (2011 [2005], 2015) μελέτησε την ένδεια, την πενία της γεωγραφικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα την οποία χαρακτήρισε ως «αγεωγράφητο χώρα», προσπαθώντας να την εξεγήσει ιδομένη μέσα από τρεις διαφορετικές «πτυχές»:

1^η) την «ελληνική υποτέλεια και περιφερειακότητα, ακόμα και στον μετα-αποικιακό κόσμο, σε αντιδιαστολή με την κυριαρχία των χωρών του Ευρωπαϊκού κέντρου»,

2^η) την «αδιαφορία του ελληνικού κράτους και της κοινωνίας πολιτών για τη μεταρρύθμιση, το χωρικό σχεδιασμό και το περιβάλλον»,

3^η) την «ετεροτοπία [= «έναν χώρο ετερότητας»] στα πανεπιστήμια».

Διατίθεται ψηφιακά σε ελεύθερη πρόσβαση σύντομη μελέτη της Λ. Λεοντίδου (2015) βασισμένη στο βιβλίο της *Αγεωγράφητος Χώρα* που δημοσιεύθηκε σε πρώτη έκδοση το 2005 και κυκλοφόρησε σε αναθεωρημένη, επικαιροποιημένη και εμπλουτισμένη έκδοση το 2011.

Το κείμενο της Λ. Λεοντίδου, πολυσύνθετο, σε πλήρη αρμονία με την ωριμότητα του στοχασμού, διακρίνεται επίσης από την παρρησία της διακεκριμένης επιστήμονα.

♦ Βιβλιογραφικές αναφορές & για περισσότερα:

ΛΕΟΝΤΙΔΟΥ Λίλα (2011 [2005]), *Αγεωγράφητος Χώρα. Ελληνικά είδωλα στους επιστημο-λογικούς αναστοχασμούς της ευρωπαϊκής γεωγραφίας*, 8^η έκδ. πλήρως αναθεωρημένη, επικαιροποιημένη & εμπλουτισμένη, Αθήνα, Προπομπός, κεφ. 9.

ΛΕΟΝΤΙΔΟΥ Λίλα (2015), «Η δική μας Αγεωγράφητος Χώρα: Ετεροτοπίες της ελληνικής πανεπιστημιακής εκπαίδευσης» στο ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ Α., ΛΑΦΑΖΑΝΗ Π., ΜΠΑΣΜΑΣ Σ., ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Μ., ΠΑΡΑΣΧΑΚΗΣ Ι. & ΡΩΣΣΙΚΟΠΟΥΛΟΣ Δ. (επίμ.), [Χαρτογραφίες Νου, ψυχής και γνώσης. Αφιέρωμα στον ομότιμο καθηγητή Μύρωνα Μυρίδη](#), ΑΠΘ, Τμήμα Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών, σελ. 376-396, διαθέσιμο από https://old.topo.auth.gr/basic_page/

New trends and state of the geography in the European countries (2004), *Belgeo*, 1 Special issue: 30th International Geographical Congress, διαθέσιμο από <https://doi.org/10.4000/belgeo.9119>

Γεωγραφία, ανθρωπογεωγραφία

Αντικείμενο και σημασία της γεωγραφικής εκπαίδευσης

- Συγκριτικά με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, στην Ελλάδα, η γεωγραφική εκπαίδευση είναι πενιχρή και στη Β'βάθμια εκπαίδευση. Ακολουθεί μια σύντομη παρουσίαση της γεωγραφίας, ως αντικείμενο διδασκαλίας, όπως προτείνει συγκεκριμένος διεθνής:
Γιατί είναι σημαντικό να διδάσκεται; Τί προσφέρει η γεωγραφική εκπαίδευση;
- Αυτές οι ερωτήσεις τίθενται και απαντώνται από τους ίδιους τους γεωγράφους σε «ανώτατο επίπεδο» (βλ. παρακάτω). **Οι σχετικές απαντήσεις παρέχουν τις κατευθυντήριες γραμμές στην προσέγγιση και στο περιεχόμενο της διδασκαλίας της γεωγραφίας ως αντικειμένου γενικής παιδείας.**
- Παρατίθενται **αποσπάσματα από συγκεκριμένο κείμενο («Χάρτα» δηλ. Καταστατικός Χάρτης)** που έχουν συνταχθεί σε «ανώτατο επίπεδο», από την **Επιτροπή Γεωγραφικής Εκπαίδευσης (IGU-CGE)** της **Διεθνούς Γεωγραφικής Ένωσης (IGU – UGI)**.
- Συγκεκριμένα, έχουν συνταχθεί δύο Καταστατικοί Χάρτες:
 - 1) εκείνος του **1992**, 28 σελ. που παραμένει θεμελιώδες κείμενο για την γεωγραφική εκπαίδευση στο 21^ο αι., και
 - 2) εκείνος του **2016**, 15 σελ. (που δεν έχει ακόμη μεταφραστεί στα ελληνικά). Είναι «πιο συνοπτικός, και λαμβάνει υπόψη την εξέλιξη του κόσμου και της επιστήμης της γεωγραφίας και της γεωγραφικής εκπαίδευσης». Συμπεριλαμβάνει Διεθνές Σχέδιο Δράσης για εκείνους που χαράζουν πολιτική, αναπτύσσουν Αναλυτικά Εκπαιδευτικά Προγράμματα (curricula) και για εκπαιδευτές της γεωγραφίας με σκοπό την βελτίωση της ποιότητας της γεωγραφικής εκπαίδευσης και της έρευνας για την γεωγραφική εκπαίδευση διεθνώς.

Επιτροπή Γεωγραφικής Εκπαίδευσης (IGU-CGE)
της Διεθνούς Γεωγραφικής Ένωσης (IGU – UGI). <http://www.igu-cge.org/>

The purpose of the *Commission on Geographical Education (CGE)* of the *International Geographical Union (IGU)* is to promote *geographical and environmental education* globally.

Σκοπός της Επιτροπής Γεωγραφικής Εκπαίδευσης (CGE) της Διεθνούς Γεωγραφικής Ένωσης (IGU) είναι η προώθηση της γεωγραφικής και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης παγκοσμίως.

Email

SUBSCRIBE

<http://www.igu-cge.org/charters/> Διεθνείς Καταστατικοί χάρτες (International Charters) για την γεωγραφική εκπαίδευση

Not secure | igu-cge.org

YouTube Χάρτες Εισαγωγή στην αν...

WELCOME

to the website of the Commission on Geographical Education (CGE) of the International Geographical Union (IGU)!

The purpose of the Commission is to promote geographical and environmental education.

In order to accomplish this goal, the activities of the Commission include:

- publication of a journal, *International Research in Geographical and Environmental* newsletters;
- organization of international conferences;
- coordination of international and regional research projects; and
- co-sponsorship of the Geography Olympiad.

RECENT POSTS

COVID CGE RESOURCES

NEWSLETTERS #7, #8

NEWSLETTER #5 & #6

IGU CGE CONFERENCE

IGU CGE CONFERENCE

META

LOG IN

ENTRIES FEED

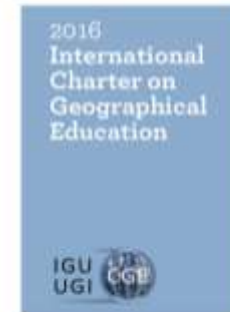
COMMENTS FEED

WORDPRESS.ORG

CHARTERS

CHARTERS & DECLARATIONS

The IGU has published two international charters on geographical education:

2016 charter

[learn more](#)

«Η προκήρυξη στον Καταστατικό Χάρτη του 1992 παραμένει μια πολύ σημαντική βάση για την γεωγραφική εκπαίδευση στο 21^ο αι.» (σ.1) (...) «Οι εκπαιδευτικοί της γεωγραφίας που αναζητούν περισσότερη λεπτομέρεια καλούνται να συμβουλευόνται τον καταστατικό χάρτη του 1992.» (σ.2) διαθέσιμο από
< <http://www.igu-cge.org/2016-charter/> >

1992 International Charter on Geographical Education Διεθνής Καταστατικός Χάρτης («Χάρτα») για την γεωγραφική εκπαίδευση

διαθέσιμος από <http://www.igu-cge.org/1992-charter/>

Προκλήσεις και Αντιδράσεις

Η επίλυση των κύριων θεμάτων και προβλημάτων τα οποία αντιμετωπίζει ο κόσμος μας, απαιτεί την πλήρη συνεργασία και την αποδοχή συγκεκριμένων αποφάσεων ανθρώπων όλων των γενεών. Σε όλα τα επόμενα θέματα υπάρχει έντονη η γεωγραφική διάσταση:

δυναμική του πληθυσμού, ανισότητα στη διατροφή, αστικοποίηση, κοινωνικο-οικονομικές διαφορές, αναλφαβητισμός, φτώχεια, ανεργία, προβλήματα προσφύγων, παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ασθένειες, εγκληματικότητα, φυλετικές διακρίσεις, μετανάστευση, εξαφάνιση φυτών και ζώων, αποψίλωση δασών, διάβρωση του εδάφους, ερημοποίηση, φυσικές καταστροφές, τοξική και πυρηνική ρύπανση, κλιματικές αλλαγές, ατμοσφαιρική ρύπανση, ρύπανση των υδάτων, τρύπα του όζοντος, μείωση φυσικών πόρων, περιθώρια-όρια ανάπτυξης, χρήση της γης, εθνικές διαμάχες, πόλεμοι, θέματα "τοπικιστικού" χαρακτήρα, εθνικισμός και παγκοσμιότητα στον "πλανήτη Γη".

Οι αντιθέσεις που δημιουργήθηκαν απ' αυτά τα προβλήματα και θέματα αποτελούν πρόκληση για τους εκπαιδευτικούς της Γεωγραφίας οι οποίοι είναι δεσμευμένοι να δίνουν σ' όλους τους ανθρώπους την ελπίδα, την εμπιστοσύνη και την ικανότητα να εργασθούν για έναν καλύτερο κόσμο.

(Συνεχίζεται)

Διεθνής Καταστατικός Χάρτης («Χάρτα») για την γεωγραφική εκπαίδευση διαθέσιμος από <http://www.igu-cge.org/1992-charter/>

Προβληματισμοί και έννοιες στη Γεωγραφία

Η Γεωγραφία είναι μια επιστήμη που προσπαθεί να εξηγήσει το χαρακτήρα διαφόρων περιοχών και την κατανομή των ανθρώπων, χαρακτηριστικά γνωρίσματα και γεγονότα όπως αυτά συμβαίνουν και εξελίσσονται στην επιφάνεια της Γης. Η Γεωγραφία ασχολείται με τις αλληλεπιδράσεις ανθρώπου - περιβάλλοντος στα πλαίσια συγκεκριμένων τόπων. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της είναι το εύρος των αντικειμένων μελέτης της, η ισχύς της μεθοδολογίας, η διακλαδική της σύνθεση και η σύνδεσή της με άλλους επιστημονικούς κλάδους συμπεριλαμβανομένων των φυσικών επιστημών και των ανθρωπιστικών και το ενδιαφέρον της για τη μελλοντική διαχείριση σχέσεων και εξαρτήσεων ανθρώπου - περιβάλλοντος.

Οι γεωγράφοι θέτουν ερωτήματα που σχετίζονται με τον ίδιο το χώρο και τα φαινόμενα που λαβάνουν χώρα σ' αυτόν και αναφέρονται στο:

Πού (είναι);
Πώς (είναι);
Γιατί (είναι εκεί);
Πώς συνέβη;
Τι επιδράσεις έχει;
Πώς θα έπρεπε να το χειριστούμε για το αμοιβαίο όφελος της ανθρωπότητας και του φυσικού περιβάλλοντος;

Η αναζήτηση απαντήσεων σ' αυτά τα ερωτήματα απαιτεί τη διερεύνηση μιας περιοχής, της θέσης της, τις αλληλεπιδράσεις παραγόντων, της κατανομής στο χώρο και της διαφοροποίησης των φαινομένων στη Γη. Οι ερμηνείες σύγχρονων καταστάσεων προέρχονται και από ιστορικές και από σύγχρονες πηγές. Οι απόψεις μπορεί να ταυτίζονται, γεγονός που οδηγεί σε δυνατές μελλοντικές προβλέψεις.

(Συνεχίζεται)

1992 Διεθνής Καταστατικός Χάρτης («Χάρτα») για την γεωγραφική εκπαίδευση διαθέσιμος από <http://www.igu-cge.org/1992-charter/>

Μέσα από τις γεωγραφικές τους σπουδές οι μαθητές ενθαρρύνονται να εξερευνήσουν και να αναπτύξουν τη γνώση και κατανόηση, τις ικανότητες, τη συμπεριφορά και τις αξίες. Ειδικότερα. (...)

Ικανότητες στο:

- * να χρησιμοποιούν λεκτικές, ποσοτικές και συμβολικές πληροφορίες, όπως είναι το κείμενο, οι εικόνες, οι γραφικές παραστάσεις, οι πίνακες, τα διαγράμματα και οι χάρτες,
- * να εφαρμόζουν μεθόδους, όπως η παρατήρηση πεδίων και να σχεδιάζουν, να διερευνούν διάφορα θέματα μέσω συνεντεύξεων, να ερμηνεύουν στοιχεία από διάφορες πηγές και να εφαρμόζουν στατιστικές, και
- * να χρησιμοποιούν την επικοινωνία, τη σκέψη, τις πρακτικές και κοινωνικές ικανότητες για να διερευνήσουν γεωγραφικά θέματα σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο. Μια τέτοια διαδικασία έρευνας θα ενθαρρύνει τους μαθητές να:

- αναγνωρίζουν γεγονότα και προβλήματα,
- συλλέγουν και να συνθέτουν πληροφορίες,
- επεξεργάζονται δεδομένα,
- ερμηνεύουν δεδομένα,
- εκτιμούν δεδομένα,
- αναπτύσσουν γενικεύσεις,
- είναι σε θέση να κρίνουν,
- παίρνουν αποφάσεις,
- επιλύουν προβλήματα,
- συνεργάζονται σε ομάδες,
- συμπεριφέρονται με συνέπεια και με προκαθορισμένη στάση.

Μ' αυτόν τον τρόπο η γεωγραφική εκπαίδευση συμβάλλει στη γενικότερη Παιδεία. Βοηθάει επίσης στην ανάπτυξη ικανοτήτων σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο, ιδιαίτερα σε σχέση με τη χωρική διάσταση, την καθημερινή ζωή και τη διεθνή κατανόηση.

1992 Διεθνής Καταστατικός Χάρτης («Χάρτα») για την γεωγραφική εκπαίδευση διαθέσιμο από <http://www.igu-cge.org/1992-charter/>

Μέσα από τις γεωγραφικές τους σπουδές οι μαθητές ενθαρρύνονται να εξερευνήσουν και να αναπτύξουν τη γνώση και κατανόηση, τις ικανότητες, τη συμπεριφορά και τις αξίες. Ειδικότερα. (...)

Συμπεριφορά και αξίες που συντελούν:

- * στο ενδιαφέρον για το περιβάλλον τους και για την ποικιλία φυσικών και ανθρωπίνων χαρακτηριστικών στην επιφάνεια της Γης,
- * στην εκτίμηση από αισθητική άποψη των στοιχείων του φυσικού κόσμου και των ιδιαιτεροτήτων των συνθηκών ζωής των ανθρώπων σε διάφορες περιοχές της Γης,
- * σε προβληματισμούς για την ποιότητα και το σχεδιασμό του περιβάλλοντος και της Γης ως κατοικίας του ανθρώπου για τις σημερινές και μελλοντικές γενιές,
- * στην κατανόηση της σημασίας που έχουν οι στάσεις και οι αξίες για τη λήψη αποφάσεων,
- * στην ετοιμότητα να χρησιμοποιήσουν τη γεωγραφική γνώση και τις ικανότητες κατάλληλα και υπεύθυνα στην ιδιωτική, επαγγελματική και δημόσια ζωή,
- * στο σεβασμό των δικαιωμάτων όλων των ανθρώπων για ισότητα,
- * στη συμμετοχή τους για την αναζήτηση λύσεων για τα τοπικά, περιφερειακά, εθνικά και διεθνή προβλήματα με βάση τη "Διεθνή Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων".

Βασικές αρχές που πρέπει να προωθεί η γεωγραφική εκπαίδευση

Όπως συνοψίζει ο **Κ. Χατζημιχάλης**, διακεκριμένος επιστήμονας, πρώτος πρόεδρος του Τμ. Γεωγραφίας του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου, ομότιμος καθηγητής, (2010: 3),

«Η γεωγραφία πρέπει να παρέχει στους/στις φοιτητές/τριες

- βασικές γνώσεις, αρχές & μεθόδους που να τους επιτρέπουν να κατανοούν τον κόσμο γύρω τους. Ο χώρος είναι μια βασική και με παγκόσμια απήχηση «κατηγορία-κλειδί». *Η γεωγραφία είναι η επιστήμη του χώρου & των σχέσεων χώρου, κοινωνίας & φύσης.*
- τις δεξιότητες να ανταπεξέρχονται στις δυσκολίες & να παρεμβαίνουν στον κόσμο γύρω τους. Η γεωγραφία διδάσκει και τις απαραίτητες τεχνικές γι' αυτό. (...) Στο πλαίσιο αυτό: η κατανόηση & χρήση χαρτών.
- Η γεωγραφία πρέπει να αναζητά δυνατότητες για σύνθεση. Είναι η μόνη κοινωνική επιστήμη που συνειδητά αναζητά την κατασκευή γεφυρών μεταξύ των κοινωνικών & φυσικών επιστημών, μεταξύ ανθρώπων & φύσης. Η γεωγραφική εκπαίδευση παρέχει κατανόηση της «ολότητας» ενός τόπου & πώς τα γεωγραφικά τοπία εξελίσσονται ως αποτέλεσμα φυσικών διεργασιών και ανθρώπινων παρεμβάσεων.)
- Η γεωγραφία πρέπει να παρέχει βασικές γνώσεις που χρειάζονται άλλες επιστήμες (π.χ. γεωγραφικά δεδομένα, οι χάρτες & η ανάλυση χωρικών σχέσεων, κ.λπ.)»

ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗΣ Κωστής (2010), Βασικές έννοιες της ανθρωπογεωγραφίας. Μια σύντομη εισαγωγή, Σημειώσεις μαθήματος, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο – Τμήμα Γεωγραφίας.

2018, March 24. **UNESCO honours Geography and establishes the UNESCO Chair in Global Understanding for Sustainability.**
24 Μαρτίου του 2018. Η UNESCO τιμά τη Γεωγραφία και καθιερώνει την έδρα UNESCO στην καθολική αντίληψη για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

<https://igu-online.org/unesco-honours-geography-and-establishes-the-unesco-chair-in-global-understanding-for-sustainability/>
IGU - Διεθνής Γεωγραφική Ένωση

**Εκπαιδευτική, Επιστημονική
& Πολιτιστική Οργάνωση
των Ηνωμένων Εθνών**

Η Επιτροπή Γεωγραφικής Εκπαίδευσης είναι όργανο που εργάζεται συνεχώς για την προώθηση και υποστήριξη της γεωγραφικής εκπαίδευσης σε απήχηση με τις εξέλιξεις στον πλανήτη και με τα ζητήματα που εγείρονται, θέτοντας ή εξακριβώνοντας τις προτεραιότητες για την βελτίωση των συνθηκών ζωής των ανθρώπων στη Γη.

- 2000 [Seoul, South Korea] INTERNATIONAL DECLARATION ON GEOGRAPHICAL EDUCATION FOR CULTURAL DIVERSITY
<https://www.igu-cge.org/2000-declaration/>
- 2007 [Lucerne] DECLARATION - INTERNATIONAL DECLARATION ON GEOGRAPHIC EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT
<https://www.igu-cge.org/2007-declaration/>
- 2013 ROME DECLARATION ON GEOGRAPHICAL EDUCATION IN EUROPE
The Declaration was proclaimed during the IV EUGEO Congress in 2013.
<https://www.igu-cge.org/2013-declaration/>
- 2015 [Moscow] DECLARATION, INTERNATIONAL DECLARATION ON RESEARCH IN GEOGRAPHY EDUCATION <https://www.igu-cge.org/2015-declaration/>

Η ανθρωπογεωγραφία

- «Η ανθρωπογεωγραφία [αποτελεί] το τμήμα της γεωγραφικής επιστήμης που ασχολείται με τη χωρική διαφοροποίηση και οργάνωση της ανθρώπινης δραστηριότητας και τους συσχετισμούς της με το φυσικό περιβάλλον...»
- «Σύμφωνα (...) με τη σύγχρονη ανθρωπογεωγραφία, ο χώρος είναι εξ ορισμού πολιτισμικός (=μη «φυσικός»). Όχι μόνο διότι σήμερα ολόκληρη πλέον η επιφάνεια της γης δέχεται τις επιπτώσεις της ανθρώπινης παρουσίας επάνω στη γη, αλλά και γιατί οι ανθρώπινες επιστήμες – και μάλιστα η γεωγραφία, ως κοινωνική επιστήμη – εξετάζουν τον κόσμο μέσα από ανθρωποκεντρικές προοπτικές και προσεγγίσεις».

ΤΕΡΚΕΝΛΗ Θεανώ, ΙΩΣΗΦΙΔΗΣ Θεόδωρος & ΧΩΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ Ιωάννης (2007), «Ανθρωπογεωγραφία: Βασικές έννοιες και θεωρητικές τάσεις», στο ΤΕΡΚΕΝΛΗ Θεανώ, ΙΩΣΗΦΙΔΗΣ Θεόδωρος & ΧΩΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ Ιωάννης (επιμ.), *Ανθρωπογεωγραφία. Άνθρωπος, κοινωνία και χώρος*, Αθήνα, εκδ. Κριτική, σ.19-38, ειδικότερα, σ.19

Βασικές έννοιες της ανθρωπογεωγραφίας

- Βλ.

ΤΕΡΚΕΝΛΗ Θεανώ, ΙΩΣΗΦΙΔΗΣ Θεόδωρος & ΧΩΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ Ιωάννης (2007), «Ανθρωπογεωγραφία: Βασικές έννοιες και θεωρητικές τάσεις», στο ΤΕΡΚΕΝΛΗ Θεανώ, ΙΩΣΗΦΙΔΗΣ Θεόδωρος & ΧΩΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ Ιωάννης (επιμ.), *Ανθρωπογεωγραφία. Άνθρωπος, κοινωνία και χώρος*, Αθήνα, Κριτική, σ.19-38, ειδικότερα, σ. 21-26.

Χώρος (space) | **Θέση – τοποθεσία** (location) | **Τόπος** (place) | **Απόσταση** (distance) | **Κλίμακα** (scale) | **Χωρική αλληλεπίδραση** (spatial interaction) | **Χωρική κατανομή, συγκέντρωση και διασπορά** (spatial distribution, concentration and dispersion) | **Περιφέρεια** (region).

- Πρβλ. τις ακόλουθες διαφάνειες, με αποσπάσματα από ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗΣ Κωστής (2010), Βασικές έννοιες της ανθρωπογεωγραφίας. Μια σύντομη εισαγωγή, Σημειώσεις μαθήματος, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο – Τμήμα Γεωγραφίας, ειδικότερα σ. 11-14.

Βασικές έννοιες (συνέχεια)

- **Ο Χώρος:** πολυσήμαντη έννοια:
- **εμπεριέχει συγκεκριμένες φυσικές, γεωμετρικές διαστάσεις**
- Αποτελεί μια υλική πραγματικότητα
- **Εμπεριέχει και αόριστους συμβολισμούς, αντιλήψεις & χρήσεις διαφορετικές για κάθε κοινωνική ομάδα.**

(Χατζημιχάλης 2010: 11)

Ιδιαίτερη κατηγορία αποτελεί ο νοητικός ή φαντασιακός χώρος.

(Χατζημιχάλης 2010: 13)

Η γεωγραφία ασχολείται κυρίως με τρεις σχέσεις:

- **Σχέση μεταξύ του κοινωνικού και ανθρωπογενούς χώρου (μεταξύ των κοινωνικών διαδικασιών & της άρθρωσής τους με συγκεκριμένους χώρους).**
- **Σχέση μεταξύ του κοινωνικού και της φύσης**
- **Σχέση χώρου & χρόνου**

(Χατζημιχάλης 2010: 11)

Βασικές έννοιες (συνέχεια)

- Ο Τόπος:** έχει πάντα μια **υλική υπόσταση**, περιέχει στοιχεία μετρήσιμα, πραγματικά βιώσιμα ανεξάρτητα αν οι αναφορές μας σε αυτόν γίνονται και σε μη υλικά χαρακτηριστικά (π.χ. σημειολογικές αναφορές & μνήμες)
- εμπεριέχει συγκεκριμένες φυσικές, γεωμετρικές διαστάσεις
 - Αποτελεί μια υλική πραγματικότητα
 - **Εμπεριέχει και αόριστους συμβολισμούς, αντιλήψεις & χρήσεις διαφορετικές για κάθε κοινωνική ομάδα**
 - Ορίζεται ιστορικά
 - Είναι μοναδικός, αν και πολλά από τα «μοναδικά» χαρακτηριστικά του απαντούν σε άλλους τόπους.

Η τοποθεσία: έχει κοινά σημεία με τον τόπο, αλλά χρησιμοποιείται για να περιγράψει **περισσότερο συγκεκριμένα υλικά χαρακτηριστικά**.

Το σημείο εγκατάστασης μιας σύγχρονης ανθρώπινης δραστηριότητας έχει πάντα **χρησιμοθηρικά χαρακτηριστικά, δηλ. καλύπτει υλικές ανάγκες**. **Η μετατροπή ενός σημείου εγκατάστασης σε τόπο, απαιτεί «επένδυση», απόκτηση κοινωνικών & ιστορικών χαρακτηριστικών που ξεπερνούν τη σημερινή χρήση.**

(Χατζημιχάλης 2010: 12-13)

Βασικές έννοιες (συνέχεια)

- **Ο χώρος** μπορεί να είναι συγκεκριμένος ή/και αόριστος.
- Ο **συγκεκριμένος χώρος** αναφέρεται στον υλικό χώρο (η σύνθεση & αλληλοσυσχέτιση μεταξύ των διάφορων τόπων – όχι άθροισμα) όσο και στο μη υλικό χώρο (π.χ. πεδίο επιρροής μιας πόλης)

Ιδιαίτερη κατηγορία αποτελεί ο νοητικός ή φαντασιακός χώρος.

(Χατζημιχάλης 2010: 13)

«Οι χώροι και οι τόποι πρέπει να αντιμετωπίζονται σαν διαδικασίες και όχι ως προκαθορισμένες περιοχές με συγκεκριμένα κλειστά όρια που καθορίζουν το «μέσα» και το «έξω».» (Χατζημιχάλης 2010: 14)

- **Η κλίμακα ανάλυσης:** Από την ατομική (του ατόμου δηλ.) μέχρι την παγκόσμια.
- Υπάρχει και **η κλίμακα αναπαράστασης (π.χ. σε χάρτη)**. Βλ. επόμενη Διαφάνεια .

Βασικές έννοιες - Για την κλίμακα

- «**Η γεωγραφική κλίμακα** αναφέρεται στα διαφορετικά χωρικά επίπεδα συγκρότησης και αναπαραγωγής των κοινωνικών φαινομένων και διαδικασιών, τα όρια των οποίων είναι σχεδόν πάντοτε σχετικά και μεταβάλλονται ανάλογα με το εκάστοτε κοινωνικό-πολιτισμικό και πολιτικό πλαίσιο. Στην ανθρωπογεωγραφία η έννοια της κλίμακας παίζει σημαντικό ρόλο καθώς συμβάλλει στη βαθύτερη και ουσιαστικότερη κατανόηση των χωρο-κοινωνικών φαινομένων και διαδικασιών, τα οποία συνήθως διαφοροποιούνται όταν εξετάζονται σε μικρό-, μέσο- και μακρο-επίπεδο (μικρό-, μέσο-, μακρο-κλίμακα).» (...)
- «**Η χαρτογραφική κλίμακα** αναφέρεται και αφορά τη σχέση μιας μονάδας μήκους στην επιφάνεια της Γης και την αντιστοιχία μήκους πάνω στο χάρτη. Είναι δηλαδή η έκφρασή του πόσες φορές μία αναπαριστώμενη γεωγραφική περιοχή έχει σμικρυνθεί πάνω στο χάρτη. Η χαρτογραφική κλίμακα είναι σημαντική για την κατανόηση γεωγραφικών φαινομένων τόσο στον αναλογικό χάρτη όσο και στην οθόνη του υπολογιστή.» (...)
- «**Η χωρική κλίμακα** αναφέρεται και αφορά τον κατακερματισμό-διαμελισμό του γεωγραφικού χώρου προκειμένου να γίνει δυνατή η ψηφιακή αναπαράστασή του.» (...)

Πηγή: ΒΑΪΤΗΣ Μιχαήλ, ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΣ Γεώργιος & ΣΟΥΛΑΚΕΛΛΗΣ Νικόλαος (2007), «Χαρτογραφία και γεωπληροφορική στην ανθρωπογεωγραφία», στο ΤΕΡΚΕΝΛΗ Θεανώ, ΙΩΣΗΦΙΔΗΣ Θεόδωρος & ΧΩΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ Ιωάννης (επιμ.), *όπ.π.*, σ. 57-58.

Συνδυαστικά με τα παραπάνω (βασικές έννοιες), και σε συνάρτηση με τις μεθόδους ανάλυσης:

- απόσταση,
- πυκνότητα, συγκέντρωση – διασπορά, προσπελασιμότητα
- κατανομή
- μετακίνηση, μεταφορά & κινητικότητα (μετανάστευση, μεταφορά, προσπελασιμότητα)
- κυκλοφορία (αγαθών, ανθρώπων, ιδεών)
- ροές
- πόλωση, πολικότητα, κεντρικότητα
- περιφέρεια – κέντρο
- αστικοποίηση
- όρια (σύνορα,...)
- έδαφος, εδαφικότητα
- **δίκτυα** τα οποία «εκτός από τα φυσικογεωγραφικά δίκτυα, κάθε δίκτυο που βασίζεται σε ανθρώπινες σχέσεις, είναι πάντα και ένα γεωγραφικό δίκτυο» (Χατζημιχάλης 2010: 109).
- δικτυωτός χώρος, με σημεία-κόμβους και συνδέσεις-γραμμές

ΤΡΟΦΗ ΓΙΑ ΣΚΕΨΗ

«Οι χώροι και οι τόποι πρέπει να αντιμετωπίζονται σαν *διαδικασίες* και όχι ως προκαθορισμένες περιοχές με συγκεκριμένα κλειστά όρια που καθορίζουν τα «μέσα» και το «έξω». Αν και περισσότεροι τόποι έχουν κάποια αυθεντικά χαρακτηριστικά, αυτό δεν δικαιολογεί μία αυτάρεσκη κλειστότητα, αλλά πρέπει να διεγείρει το ενδιαφέρον για την ανεύρεση ομοιοτήτων και διαφορών με άλλους τόπους. Ο ορισμός του τόπου και του χώρου δεν πρέπει να γίνεται με τη προδιάθεση του *αποκλεισμού* («μέσα – «έξω», ανήκω – δεν ανήκω κλπ). Αντιθέτως, αποδεχόμενοι/ες την *ισότιμη ετερότητα* κάθε τόπου ή χώρου επιτρέπουμε σε όλες τις κοινωνικές ομάδες να αναγνωρίζονται και να αναγνωρίζουν ως προς τις όποιες τους σε ένα ασφαλές και ισότιμο περιβάλλον.»

«Αυτή η προσέγγιση εισάγει σε μια αντίληψη *ενιαίου χώρου*, που ξεπερνά τις διάφορες κλίμακες (χωρίς όμως να τις ταυτίζει ή να θεωρεί την μεγαλύτερη σαν άθροισμα των μικρότερων) και τους διαχωρισμούς της φυσικής από την ανθρώπινη γεωγραφία. Ο ενιαίος χώρος στην γεωγραφία *παράγεται όμως από την κοινωνία* (εκούσια ή ακούσια) και γι' αυτό είναι ανομοιογενής, αντιφατικός, και εκφράζει κάθε φορά συγκεκριμένες κοινωνικές συγκρούσεις και αντιφάσεις.»

ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗΣ Κωστής (2010), Βασικές έννοιες της ανθρωπογεωγραφίας. Μια σύντομη εισαγωγή, Σημειώσεις μαθήματος, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο – Τμήμα Γεωγραφίας, σ. 14.

«Κάνοντας (ανθρωπο)γεωγραφία» σήμερα (1/2)

- Τα ερωτήματα που θέτει και εξετάζει η γεωγραφία σήμερα, ή ορθότερα ο/η γεωγράφος, καθώς και οι μέθοδοι και τα εργαλεία που χρησιμοποιεί, απαιτούν πολλές ειδικές γνώσεις και δεξιότητες διαφορετικές μεταξύ τους, οι οποίες συναντιώνται μεμονωμένα, σε αυτόνομα επιστημονικά πεδία.
- Μερικοί την χαρακτηρίζουν ως διεπιστημονική (που αφορά, διαπερνά πολλές επιστήμες), άλλοι της αναγνωρίζουν «οντολογική» ιδιαιτερότητα και την χαρακτηρίζουν ως συνθετική επιστήμη.
- Η γνωστική περιοχή της δεν καταχωρίσθηκε ποτέ αυστηρά εντός συγκεκριμένων ορίων αλλά τα ζητούμενα της και οι τρόποι προσέγγισης τους ήταν πάντα αρκετά χαρακτηριστικά ώστε να διακρίνεται.

«Κάνοντας (ανθρωπο)γεωγραφία» σήμερα (2/2)

- Το πρόγραμμα των προπτυχιακών σπουδών στο Τμ. Γεωγραφίας του Χ.Π. σας παρέχει ισορροπημένα γνώσεις και δεξιότητες από τη φυσική, τη ανθρώπινη, την εφαρμοσμένη γεωγραφία, τον χωρικό σχεδιασμό, και τα Συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών (ΣΓΠ – GIS).
- Η εργασία του γεωγράφου απαιτεί **επαφή με «το πεδίο»**, δηλ. επιτόπια έρευνα για παρατήρηση, συλλογή στοιχείων/δεδομένων, η οποία συμπληρώνεται απαραίτητα **«στο γραφείο»** από συλλογή & μελέτη πληροφοριών – βιβλιογραφικών πηγών ή/και παλαιότερων στοιχείων/ δεδομένων, για να προβεί σε μια **ερμηνεία** εγγεγραμμένη «σε μια θεωρία, σε μια ολική & συνθετική προσέγγιση των φαινομένων.» (Χατζ. 2010:29)

Οι πανεπιστημιακές σπουδές σήμερα

Μερικά χαρακτηριστικά

- Οι πανεπιστημιακές σπουδές θεραπεύουν μια επιστήμη, ένα επιστημονικό πεδίο.
- Πάντα υπάρχει χάσμα ανάμεσα σε ότι διδάχθηκε και αφορούσε ειδικό επιστημονικό πεδίο στο πλαίσιο της γενικής παιδείας και στο αντίστοιχο που διδάσκεται στο παν/μιο. Ισχύει και για την γεωγραφία, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά ευρύτερα.
- **Η διδασκαλία συνδυάζεται με την επιστημονική έρευνα (βλ. παρακάτω).** Το πρόγραμμα σπουδών διαμορφώνεται από τα μέλη ΔΕΠ κατ' αρχάς σύμφωνα με την εξέλιξη της επιστήμης.
- **Οι πανεπιστημιακές σπουδές είναι συνυφασμένες με διεθνή εμβέλεια (βλ. παρακάτω).**
- Προσβλέπουν στην απόκτηση γνώσεων αλλά και μιας μεθοδολογίας και στον αναστοχασμό για τον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσεται μια επιστήμη.
- Απαιτούν την εξάσκηση της κριτικής σκέψης, καλλιεργούν την ελευθερία σκέψης.
- Εμφυσούν την υπευθυνότητα & ευθύνη που συνεπάγεται της απόκτησης του πτυχίου.
- Εμφυσούν ευσυνειδησίας (“η ιδιότητα του ευσυνείδητου, η συνέπεια και η αφοσίωση στην εκτέλεση επαγγελματικών, κοινωνικών ή άλλων υποχρεώσεων ”, [Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, Τριανταφυλλίδη](http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/index.html))
- http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/index.html

Η πανεπιστημιακή διδασκαλία: απόσταγμα της επιστημονικής έρευνας

- Τα δημοσιευμένα αποτελέσματα της έρευνας μελετώνται και «αξιολογούνται»/ εκτιμώνται από τους συναδέλφους της διεθνούς / παγκόσμιας επιστημονικής κοινότητας. Εφόσον υπάρχει αποδοχή,...
- ...Εντάσσονται / καταχωρίζονται στα «κεκτημένα»... έως νεότερο!

Γενικά μιλώντας, στο πανεπιστήμιο

- Διδάσκονται (και συζητούνται) τα κεκτημένα, στα οποία προστίθενται ό,τι αποτελεί ακόμη αντικείμενο συζήτησης καθώς και ό,τι αποτελεί αντικείμενο τρέχουσας έρευνας.
- Σε αντιπαράθεση, στο σχολείο διδάσκεται ότι θεωρείται παγιωμένο, ότι είναι κοινής αποδοχής.

1. Έρευνα / Παραγωγή
Πρωτότυπων
Αποτελεσμάτων
- Νέας γνώσης

2.
Κοινοποίηση /
Δημοσίευση

3.
«Αξιολόγηση»
/ εκτίμηση από
συναδέλφους
επιστήμονες

4.
Ένταξη των
αποτελεσμάτων
της έρευνας
στη διδασκαλία
& παράλληλα
σε έργα
αναφοράς

Η επιστημονική έρευνα διεξάγεται...

- Σύμφωνα με «πρωτόκολλο», με μεθοδολογία.
- Σε συνάρτηση με τις προηγούμενες έρευνες και τις επικρατούσες θέσεις & θεωρίες.
- Κατόπιν βιβλιογραφικής επισκόπησης και ανασκόπησης,
- Με αξιοποίηση (νέων) στοιχείων / πηγών, ...
- Με ανακάλυψη / ανάδειξη & ερμηνεία νέων ευρημάτων.

Τα αποτελέσματα της επιστημονικής έρευνας κοινοποιούνται...

- με ανακοίνωση σε επιστημονικά συνέδρια των οποίων τα τελικά κείμενα συνήθως δημοσιεύονται σε τόμο Πρακτικών (αγγλ. *Proceedings*, γαλλ. *Actes*).
- με δημοσίευση σε επιστημονικό περιοδικό (αγγλ. *Journal*, γαλλ. *revue*)
...αφού η εργασία εγκρίθηκε για ανακοίνωση / δημοσίευση από επιτροπή διακεκριμένων επιστημόνων που δραστηριοποιούνται στο ίδιο επιστημονικό πεδίο.
- Η συγγραφή επιστημονικού άρθρου απαιτεί **τεκμηρίωση** & συμμόρφωση με κανόνες διατύπωσης που αφορούν τόσο τη **δομή** όσο και το **ύφος**.
- Για τη δημοσίευση (έκδοση) προστίθενται και **κανόνες διάταξης**.

Συνεπακόλουθα των παραπάνω που ενδιαφέρουν άμεσα τον/τη φοιτητή/-τρια για τη μελέτη (1/2)

- Η αλληλένδετη σχέση της γνώσης που διδάσκεται σε πανεπιστημιακό επίπεδο, με την έρευνα καθιστά **μέρος της γνώσης, το να γνωρίζει κανείς ποιος/ποια επιστήμονας** εντόπισε/ χαρακτήρισε / ανέλυσε ένα φαινόμενο, διατύπωσε συγκεκριμένη ερμηνεία, και **πότε**, καθώς και στην περίπτωση «βιβλίων-σταθμών», **πού** (=σε ποιο βιβλίο).
- Η «ύλη» του μαθήματος προς μελέτη δεν περικλείεται στο προτεινόμενο σύγγραμμα που προσφέρεται δωρεάν και σε διαφάνειες – σημειώσεις.
- Αυτά που κι' όλες θέλουν «συναρμολόγηση», αποτελούν το ελάχιστο, τη βάση.

Συνεπακόλουθα των παραπάνω που ενδιαφέρουν άμεσα τον/τη φοιτητή/-τρια για τη μελέτη (2/2)

- Οι διδάσκοντες σας ενθαρρύνουν να πάτε παραπέρα.
- Εσείς θα καθορίσετε το σημείο εμβάθυνσης, και θα έχετε την ευκαιρία να το αναδείξετε στις εργασίες και στις εξετάσεις.
- Συνεπώς καλείσθε παράλληλα να αναπτύσσετε και καλλιεργήσετε διάφορες δεξιότητες, ανάλυσης, σύνθεσης και οργάνωσης.
- Πολύ συνηθισμένο είναι να συμπληρωθούν τα παραπάνω με «βιβλιογραφία» (δηλ. κατάλογο βιβλιογραφικών αναφορών τεκμηρίων) για όλο το μάθημα, καθώς και ειδικότερη «βιβλιογραφία» για κάθε ενότητα του μαθήματος.
- Στο εξωτερικό, μπορεί να μην υπάρχει καν προτεινόμενο (και ιδίως δωρεάν προσφερόμενο) σύγγραμμα αναφοράς του μαθήματος.

Η διεθνής διάσταση των πανεπιστημιακών σπουδών & των ίδιων των πανεπιστημίων σήμερα **1/4**

- Μέσω του προγράμματος σπουδών και της διδασκαλίας που εστιάζουν στην επιστήμη (η οποία διαμορφώνεται από την έρευνα), οι φοιτητές/-τριες είναι «εκτεθειμένοι» σε ιδέες, έννοιες και κείμενα που δεν πηγάζουν ούτε αφορούν μόνο τη χώρα στην οποία βρίσκεται το πανεπιστήμιο.
- Οι διδάσκοντες/-ουσες αναπτύσσουν & καλλιεργούν σχέσεις με συναδέλφους της αλλοδαπής στο πλαίσιο διεξαγωγής έρευνας, παρουσίασης αποτελεσμάτων της έρευνας και για ανταλλαγή εμπειριών στη διδασκαλία.

Η διεθνής διάσταση των πανεπιστημιακών σπουδών & των ίδιων των πανεπιστημίων σήμερα 2/4

- Η ακαδημαϊκή κοινότητα ενός πανεπιστημίου αποτελείται...
- από «εντόπιους» ανάμεσα τους οποίους αρκετοί έχουν μεταβεί προσωρινά σε ακαδημαϊκούς φορείς της αλλοδαπής, π.χ. για μέρος των σπουδών τους, για ειδίκευση, για εργασία, έρευνα: διδάσκοντες, μέλη του υπόλοιπου προσωπικού, ερευνητές και φοιτητές/τριες στο πλαίσιο προγράμματος κινητικότητας (όπως το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα ERASMUS) ή μιας στοχευμένης δραστηριότητας.
- από μη εντόπιους που επισκέπτονται και φιλοξενούνται για ορισμένο χρονικό διάστημα: διδάσκοντες, ερευνητές, φοιτητές (και μέλη του υπόλοιπου προσωπικού) (βλ. παραπάνω)
- και από φοιτητές/-τριες που έρχονται από την αλλοδαπή για ένα πλήρες πρόγραμμα σπουδών κάτι που τους καθιστά πλήρως μέρος της εντόπιας ακαδημαϊκής κοινότητας.

Βλ. προβολή της Ελλάδας ως προορισμό πανεπιστημιακών σπουδών:
<https://studyinggreece.edu.gr/>

Η διεθνής διάσταση των πανεπιστημιακών σπουδών & των ίδιων των πανεπιστημίων σήμερα 3/4

- Τα πανεπιστήμια (συν)διοργανώνουν ή φιλοξενούν δραστηριότητες όπως συνέδρια, οι οποίες σχεδιάζονται με διεθνή συμμετοχή, ή/και για τις οποίες προσβλέπουν σε διεθνή απήχηση...και προβολή.
- Τα πανεπιστήμια, σε ιδρυματικό επίπεδο, αναπτύσσουν σχέσεις συνεργασίας με πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα της αλλοδαπής, διεθνείς οργανισμούς, ενώσεις παν/μίων, δίκτυα, που επισημοποιούνται με τη σύναψη Μνημονίου ή Συμφώνου συνεργασίας (MoU = Memorandum of Understanding, Cooperation Agreements).
- Μερικά πανεπιστήμια ιδρύουν εκτός της αρχικής εθνικής έδρας τους, «παράρτημα», ή ισότιμο αδελφικό ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα.

✚ Έχετε ακούσει για την Κατάταξη Πανεπιστημίων σε **Σαγκάη**;

Η διεθνής διάσταση των πανεπιστημιακών σπουδών & των ίδιων των πανεπιστημίων σήμερα 4/4

- Σημειωτέο, σε ευρωπαϊκή κλίμακα (συγκριτικά με το παγκόσμιο επίπεδο, σε περιφερειακό επίπεδο) υλοποιείται **ο Ευρωπαϊκός Χώρος της Ανώτατης Εκπαίδευσης** και πια **ο Ευρωπαϊκός Χώρος Εκπαίδευσης**, μέσα από πολιτικές και με την υποστήριξη διάφορων χρηματοδοτικών εργαλείων.

Βλ. Ευρωπαϊκή Ένωση (EU) – Ευρωπαϊκή Επιτροπή (EC), Ευρωπαϊκός Χώρος Εκπαίδευσης <https://education.ec.europa.eu/el> (τελευταία πρόσβαση 2024-10-14)

Ανακοίνωση για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Εκπαίδευσης που δημοσιεύθηκε στις 30 Σεπτεμβρίου 2020 & «καθορίζει την πορεία για την επίτευξη του EXE έως το 2025.»

Σε ποιο σημείο βρισκόμαστε, άραγε σήμερα;

Ευρωπαϊκή Ένωση (EU) – Ευρωπαϊκή Επιτροπή (EC), Πολιτική τριτοβάθμιας εκπαίδευσης <https://education.ec.europa.eu/el/education-levels/higher-education> (τελευταία πρόσβαση 2024-10-24)

ΜΕΛΕΤΩΝΤΑΣ

- ❖ Προσέξате πώς τα ίδια τα πανεπιστήμια, οι ακαδημαϊκοί φορείς γενικά, και οι πληθυσμοί τους, δύνανται να μελετώνται (όπως και γίνεται) σύμφωνα με τις αρχές και μεθόδους της γεωγραφίας ;
- ❖ Παρατηρήστε το σύγγραμμα αναφοράς του μαθήματος, BONNETT Alastair (2010 [2008]), *Γεωγραφία. Μια εισαγωγή*, μτφρ. από τα αγγλικά Γ. Μπαρούξης, επιμέλεια Θ. Τερκενλή, Αθήνα, εκδόσεις Κριτική (με πρόλογο των Α. Χουλιάρα και Σ. Αλβανίδη).

(Παρουσίαση του βιβλίου στον ιστότοπο του εκδότη: <https://kritiki.gr/product/geografia/>)

⌘ Προσέξτε τα μέρη που συνθέτουν το βιβλίο.

⌘ Εντοπίστε από τους τίτλους και υπότιτλους, τις σελίδες που συμπληρώνουν το περιεχόμενο του παρόντος σετ διαφανειών.

⌘ Εισχωρώντας μέσα στο κείμενο, εντοπίστε τις σελίδες όπου γίνεται λόγος...

- ♦ για τη σημασία / συμπολή του ακαδημαϊκού θεσμού (πανεπιστήμια & άλλοι φορείς)
- ♦ για τη θέση της γεωγραφίας στην Ελλάδα
- ♦ για τα δυο (2) ελληνικά βιβλία στα οποία γίνεται εδώ εκτενή αναφορά.